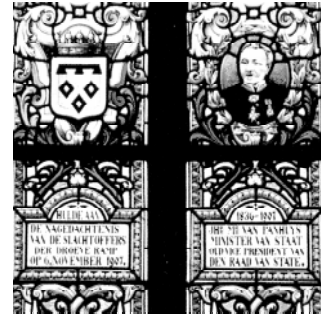

De historie van Nienoord

Nienoord en haar bewoners

Op 19 juli 2000 vermeldde 'Het Nieuwsblad van het Noorden' dat een in de USA woonachtige nazaat van de familie Van Panhuys met haar kinderen en kleinkinderen een bezoek had gebracht aan Leek en Midwolde. Dit bericht gaf mij aanleiding tot het schrijven van dit artikel. Velen onder u zullen zich de naam 'Van Panhuys' nog wel herinneren. Vier leden van deze adellijke familie kwamen in 1907 als gevolg van een vreselijk ongeval om het leven. De koets waarin zij zaten raakte te water en zij verdronken jammerlijk. De familie Van Panhuys woonde tot 1907 in het kasteel Nienoord, dat voordien werd bewoond door de families Von Inn- und Kniphausen en Van Ewsom. Te Leek zijn een school en straat naar de familie Van Panhuys vernoemd en ook enkele straten van de voorgaande families dragen nog hun naam.

Detail van het gebrandschilderde raam in de kerk van Midwolde m.b.t. het ongeluk in 1907.

Nienoord en haar bewoners

In 1801 kwam Abraham van Panhuys, geboren te Maastricht, 07-02-1774, zoon van Mr. Huybert Aemelius van Panhuys en Johanna Gerarda Heldewier, vanuit de provincie Limburg, alwaar hij kapitein van een infanteriebataljon was, naar de stad Groningen. Hij kreeg daar een aanstelling als rentmeester. Later was hij Statenlid en ontvanger van de Stad Groningen. Abraham van

Panhuys trouwde op 11 maart 1802 te Hoogen Leegkerk met Berentdina Ernestina Harmanna Polman Gruys, geboren te Groningen, 10-06-1775, dochter van Ulrich Willem Polman Gruys en Eleonora Frederica van Raders. De familie Van Panhuys-Polman Gruys behoorde tot de gegoede klasse.

Toen Abraham van Panhuys in 1801 naar Groningen kwam, viel Nederland nog onder de Franse overheersing, gedictieerd door Napoleon. Toen de Fransen in 1812 werden verjaagd, werd Willem I in 1813 door de Nederlanders tot koning van Nederland geïnstalleerd. Koning Willem I deelde ons land in in Provinciën, bestuurd door de Provinciale Staten. De Provinciale Staten moesten worden samengesteld uit vertegenwoordigers van de stad Groningen, de landelijke stand en de ridderschap. Als gevolg van de Franse overheersing kende de ridderschap in de provincie Groningen echter maar weinig leden meer en koning Willem I be-

Aankomst van Willem I te Scheveningen in 1813 (schoolplaat voor de vaderlandse geschiedenis, Groningen, z.j.).

noemde enkele gegoede burgers in de provincie in de ridderschap, waaronder zich ook Abraham van Panhuys bevond. Op 28 augustus 1814, bij Besluit nr. 14, kreeg hij van de koning het predikaat 'Jonkheer' en ook zijn kinderen mochten zich verheugen in die adellijke titel.
In 1815 volgde Abraham van Panhuys zijn

benoeming als afgevaardigde van de ridderschap in de Provinciale Staten van de provincie Groningen.

Uit het huwelijk van Abraham van Panhuys en Berentdina Ernestina Harmanna Polman Gruys werden te Groningen 6 kinderen geboren:

Jeanne Emilie van Panhuys

geboren te Groningen, 23-11-1802 - overleden te Groningen, 22-10-1826.

Ongehuwd.

Ulrich Willem Frederik van Panhuys

geboren te Groningen, 05-02-1806 - volgt hieronder.

Jan Ernst van Panhuys

geboren te Groningen, 12-07-1808 - overleden te 's Gravenhage, 25-10-1878.

Hij was rechter te Winschoten, lid van de 2e kamer der Staten-Generaal, Commissaris des Konings in de provincie Friesland en curator van de Groninger Hogeschool.

Hij trouwde te Groningen op 17-12-1838 met Jkvr. Maria Albertina Alberda van Ekenstein, geboren 06-08-1816, dochter van Jhr. Mr. Willem Alberda van Ekenstein en Catharina de Wendt. Maria Albertina Alberda van Ekenstein overleed te Winschoten op 17-05-1840.

Jan Ernst hertrouwde te Groningen op 20-12-1847 met Jkvr. Anna Catharina Alberda van Ekenstein, geboren te Leeuwarden, 18-03-1818, overleden te Leeuwarden, 23-11-1867. Zij was een zuster van zijn eerste vrouw.

Bij KB. van 12 mei 1874 werd aan Jan Ernst de titel 'baron' verleend en overgaande bij eerstgeboorte.

Kinderen 1e huwelijk :

Albert Abraham Frederik baron van Panhuys,
Winschoten, 08-05-1840

Kinderen 2e huwelijk :

Bernadine Ernestine Hermanna	Groningen, 14-10-1848
Willem	Leeuwarden, 16-09-1849, jong overleden
Catharina	Leeuwarden, 19-12-1851
Willem baron van Panhuys	Leeuwarden, 26-08-1853
Florentina Johanna Bernardina	Leeuwarden, 11-12-1855

Willem Louis Benjamin van Panhuys

geboren te Groningen, 08-09-1811 - overleden te Leeuwarden, 07-11-1880.

Hij was 1e luitenant kurassiers, ordonnance-officier van Koning Willem II en betaalmeester te Leeuwarden.

Hij trouwde te Beetgum op 24-08-1849 met Juliana Agatha barones thoe Schwartzberg en Hohenlansberg, geboren te Leeuwarden, 07-11-1820 en overleden te Velp (Gld) op 13-02-1900, dochter van Georg Frederik baron thoe Schwartzberg en Hohenlansberg en Henriëtta Wilhelmina barones Rengers.

Kinderen :

Bernadine Ernestine Harmanna	Leeuwarden, 08-07-1850
Henriëtta Wilhelmina	Leeuwarden, 09-04-1852
Adrienne Bernardine	Almelo, 23-08-1853
Caroline Françoise Wolvelina	Almelo, 15-10-1854

George Frederik Almelo, 19-01-1856
Ana Maria Catharina Almelo, 05-03-1857
Jeanne Ulbine Almelo, 31-10-1860

Huybert Aemelius van Panhuys
geboren te Groningen, 27-12-1813 - overleden te Groningen, 13-09-1814.

Jean Francois Adrien van Panhuys
geboren te Groningen, 19-07-1816 - overleden te 's Gravenhage, 11-04-1885.
Ongehuwd.
Hij was luitenant - generaal der cavalerie en adjudant-generaal des Konings.

Abraham van Panhuys overleed te Groningen op 17-03-1847. Zijn vrouw Berentdina Ernestina Harmanna Polman Gruys overleed te Groningen op 07-03-1820.

Abraham van Panhuys' zoon, Ulrich Willem Frederik van Panhuys, studeerde 'rechten' aan de Hogeschool te Groningen. Hij beëindigde zijn studie op 1 juli 1829. Tijdens zijn studie leerde hij zijn aanstaande echtgenote, Wendelina Cornera baronesse von Innhausen und Kniphausen, geboren te Leek, 09-11-1805, kennen.

Zij was een dochter van Mr. Haro Caspar baron von Innhausen und Kniphausen, Heer van Nienoord en Vredewold en vrouwe Susanna Elisabeth Alberda van Bijma en Bloemersma en woonachtig op de borg 'Nienoord' te Leek.

Het geslacht Von Innhausen und Kniphausen.

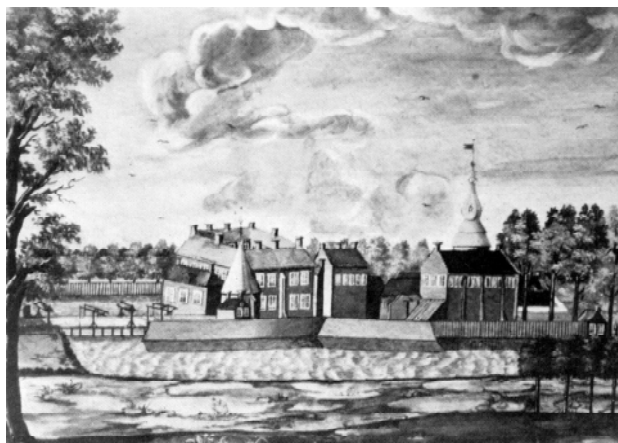
Het geslacht Von Inn- und Kniphausen, zoals ze ook wel werden genoemd, woonde vanaf 1645 op 'Nienoord'. De naam Von Innhausen und Kniphausen stamt uit de 14e eeuw. Toen Iko Onneken, een zoon van Onneke Onneken en Tjarda Sibethsdochter uit Oldenburg trouwde met Hillede, de dochter van Popko Inenicus, die eigenaar was van het kasteel 'Innhausen', verkreeg Iko Onneken het kasteel 'Innhausen'. Hun kleinzoon Folef Onneken verwierf later het kasteel 'Kniphausen' en de familie kreeg toen

het recht zich 'Von Innhausen und Kniphausen' te noemen. In 1588 werd de familie door keizer Rodolph II verheven tot 'des Heilige Romeinse Rijksvrijheeren'.

De eerste Von Inn- und Kniphausen op Nienoord was Rudolf Wilhelm, des Heilige Romeinse Rijksvrijheer von Inn- und Kniphausen. Hij trouwde in 1645 met Margaretha Beata Freitagh, de weduwe van Willem van Ewsum, die op de borg 'Nienoord' woonde.

De borg 'Nienoord' werd omstreeks 1524 door Wigbolt van Ewsum gesticht. Hij gaf het ter herinnering aan het oude stamslot 'Den Oert' in Ost-Friesland de naam 'Nijen Oert' (naar men zegt).

Wordt vervolgd.

Burg Knyphausen (vóór 1708) in Oost-Friesland, ten oosten van Wilhelmshafen (aquarel uit 'Mauern im Strom der Zeit', Frankfurt/M - Berlin, 1969).

De historie van Nienoord

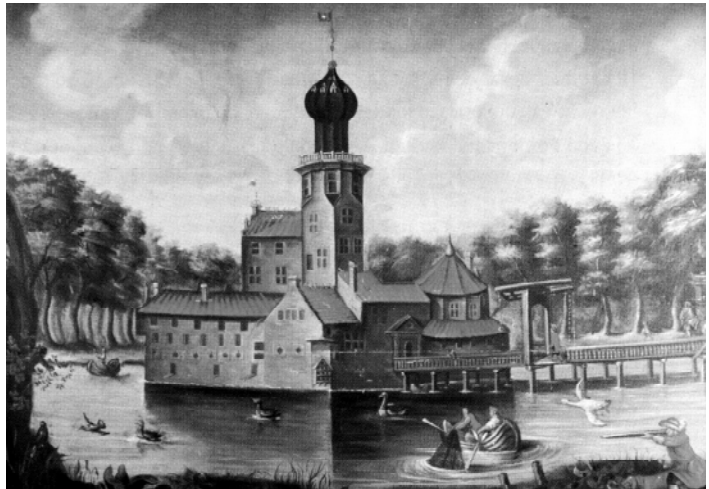
Nienoord en haar bewoners – deel 2

Henk Doedens

Het geslacht Van Ewsum.

Ewsum, Eusum, Ewesum of Ewesumbachte is een plaats in Ost-Friesland (Dld). Hiervan wordt reeds in 1254 melding gemaakt. Mogelijk is de naam 'Van Ewsum' hiervan afgeleid. Ook kan het zijn dat het geslacht 'Van Ewsum' heel vroeger 'In den Oert' heette en dat Ewe In den Oert, na vervanging in 1353 van de oude borg door een nieuwe, waaraan hij de naam 'Ewsum' gaf, de geslachtsnaam 'Van Ewsum' aanvaardde. Als stamvader van de Van Ewsums mag Ewe van Ewsum, Heer van Middelstum, worden aangenomen, geleefd hebbende van 1358-1421. Hij was getrouwd met Eduarda of Edwer Onsta. Zij lieten na: Mennecke van Ewsum. Zij trouwde met Hiddo Tamminga, zoon van Onno Tamminga. Mennecke van Ewsum en Hiddo Tamminga (later de naam Van Ewsum aannemende) kregen vijf kinderen: Ewe, Onno, Bywe, Maria en Hiddo.

Een afbeelding van de borg Ewsum, waarschijnlijk aan het eind van de periode 1350-1646. Daarnaast op de volgende bladzijde een ansicht met de afbeelding van Ewsum in 1850. Het enige dat er nog van over is, is de ronde toren rechtsvoor.

Zoon Onno van Ewsum, hoofdeling te Middelstum, trouwde tweemaal. Eerst met een zuster van Sjoert thoe Hancken en daarna met Gela Manninga, dochter van Lutet Manninga van Lutzborch en van Adda Cirksena. Onno's kinderen waren: Ewe, Roelof, Hendrik, Aepco, Adda, Wigbolt, Ayko of Eycko, Hidde, Aucke of Anske, Hisse, Ermgard en van Ewsum. (Uit: 'Ewsum' van J.A.R.Kymmell).

Hun zoon Wigbolt van Ewsum trouwde in 1502 met Betika Aeylkema van Rasquert, later voorkomende als Beetke van Rasquert, dochter van Asinge Aeylkema thoe Rasquert en

Baflo en van Bywe van Heemster in de Ham. Wigbolt en zijn vrouw kwamen in 1508 naar het Westerkwartier om daar land aan te kopen. Hij kende deze omgeving al omdat zijn broer Roelof van Ewsum, getrouwd met Luts van Harinxma, op de havezathe 'Mensinge' in Roden woonde, later bewoond door diens zoon Onno, getrouwd met Magdalena Schenk van Tautenburg. Hun macht was in dit gebied ook reeds voelbaar. In 1517 kocht Wigbolt gronden in Midwolde. De grote veenvlakten brachten hem op het idee van turfwinning, een goede bron van inkomsten. In het kerspel Midwolde, op een uitloper van een zandstrook die Vredewold verbond met de Drentse zandlagen, liet Wigbolt de borg 'Nienoord' bouwen. Wigbolt overleed in 1528 en zijn weduwe Beetke zette tot aan haar dood in 1554 het beleid van haar man 'het doen van landaankopen en het aanleggen van wegen, bruggen en sluizen', voort. De macht van de Van Ewsums lag al een paar eeuwen in Middelstum, maar met hun bezit in het Westerkwartier, met de borg 'Nienoord' als middelpunt, was deze aanzienlijk vergroot.

De bewoners en de vererving van de borg 'Nienoord'.

1524 - 1528 Wigbolt van Ewsum, Heer van Ewsum, Rasquert en Nijenoot.

Zoon van Onno van Ewsum en Gele Manninga.

Hij trouwde in 1502 met zijn nicht Betika Aeylkema van Rasquert, later voorkomende als Beetke van Rasquert, dochter van Asinge Aeylkema thoe Rasquert en Baflo en van Bywe van Heemster in de Ham.

Zij kregen acht kinderen, vijf zonen en drie dochters:

Onno van Ewsum

Hij bestreed de wederdopers te Munster in den Horn en heeft hierbij in 1535 'syn lyf gelaeten'.

Hidde van Ewsum

Hij zou later de borg 'Nienoord' erven, doch hij overleed vóór 1546.

Johan van Ewsum

Hij erfde in 1537 de havezathe 'Mensinge' te Roden. Hij overleed in 1570.

Clara van Ewsum, overleden vóór 1588.

Gela van Ewsum, overleden in 1570.

Christoffer van Ewsum

Hij kreeg 'Rasquert' en werd Heer van Rasquert. Hij overleed in 1583.

De afbeeldingen van de borg Nienoord worden in een apart artikel toegelicht (blz. 18 t/m 21) vanwege vermeende onduidelikheden over de betrouwbaarheid hiervan.

Anna van Ewsum
overleden in 1555.

Wigbolt II van Ewsum
Hij erfde de borg 'Nienoord' - volgt
hieronder.

Wigbolt van Ewsum overleed in
1528. Na zijn dood zette zijn we-
duwe Beetke van Rasquert, tot aan
haar dood in 1554, het beleid van
landaankopen voort.

1528 - 1554 Beetke van Rasquert
Weduwe van Wigbolt van Ewsum,
zie hierboven. Zij overleed in 1554.

Wigbolts neef, Onno van Ewsum,
overleed in 1537 op 'Mensinge'
te Roden. Hij werd in de kerk te
Roden opgebaard en zou bij zijn
ouders te Sneek - zijn moeder was
een 'Harinxma' - begraven wor-
den. Beetke van Rasquert deelde
deze mening niet. Zij nam toen het
initiatief het lijk van Onno te ont-
voeren. Te samen met enkele van haar getrouwen toog zij in de nachtelijke uren naar Roden, nam het stoffelijk overschot van Onno weg, bracht het naar Middelstum en liet het in het familiegraf van de Van Ewsums bijzetten.

Na Beetke van Rasquert's dood kwam haar zoon Wigbolt II op Nienoord wonen.

*Een geschilderd portret van Beetke van Rasquert,
dat in 1993 in Parijs is ontdekt.*

*Zo werden de kistjes aangetroffen in de kelder
van de Midwolder kerk (foto 1976).*

In de kelder van de kerk van Mid-
wolde staan acht koperen doods-
kistjes. Deze werden in oktober
1994 voor de derde keer in het fa-
miliegraf bijgezet. De eerste keer
was na hun dood in de 16de en
17de eeuw. Hun beenderen werden
later opgegraven en na 1669 in
nieuwe koperen kistjes verzameld
om onder de kerk van Midwolde
een tweede rustplaats te vinden. De
laatste keer was in 1994, na resta-
ratie en terugplaatsing in de graf-
kelder.

1554 - 1584 Wigbolt II van Ewsum, Heer van Nijenoort en Vredewolt.

Geboren in 1521, zoon van Wigbolt van Ewsum en Beetke van Rasquert.

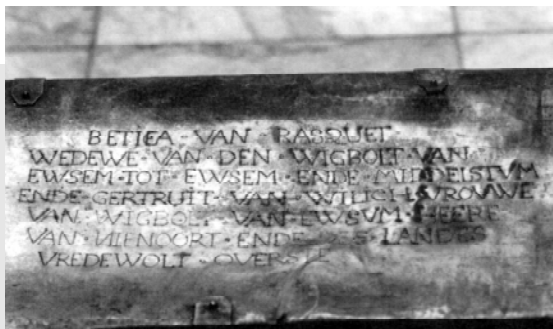
Hij trouwde op 11-09-1564 met Geertruid van Wijlich - ook voorkomende als Geertruid van Willich - geboren in 1528, dochter van Henrick van Wijlich, Heer van Horst en Anna van Pallandt tot Zelhem.

Kinderen :

- Caspar van Ewsum - volgt hieronder.
- Balthasar van Ewsum - overleden tussen 1619 - 1625
- Melchior van Ewsum - overleden in 1584
- Hendrik van Ewsum - overleden in 1582
- Geertruid van Ewsum - overleden 7 juli 1638
- Anna van Ewsum - overleden in 1617
- Elisabeth van Ewsum -
- Frederik van Ewsum -

Op 6 juli 1583 werd Wigbolt II aangesteld als veldmaarschalk en hij sneuvelde op 31 januari 1584 als gevolg van zijn verwondingen die hij bij de slag te Oterdum tegen de Spanjaarden had opgelopen. Hij werd op 14-02-1584 in de kerk te Oterdum begraven en later overgebracht naar Midwolde.

Het kistje met de stoffelijke resten van Beetke van Rasquert en Geertruid van Willich als één van de acht koperen doodskisten, zoals die in de kerk van Midwolde zijn aangetroffen.

In het kwartaalblad 'GRONINGER KERKEN' is in 1994 en 1995 de nodige aandacht aan zowel de bijzetting van de kistjes als de opschriften ervan besteed. Van de acht kistjes zijn er namelijk zeven van een opschrift voorzien. In het kader van deze serie 'De historie van Nienoord' worden de afbeeldingen hiervan, voor zover betrekking hebbend op de door Henk Doedens benoemde personen, getoond en de opschriften vermeld. De bron hiervoor is een artikel van Hidde Feenstra, 'De koperen grafkistjes van Midwolde: tekst en uitleg' (Groninger Kerken, 12de jaargang, nummer 3, september 1995). Hij vergelijkt onder andere de oude beschrijving, zoals die in 1814 is vastgesteld, met die zoals die werkelijk op deze doodskistjes voorkomt. De bijbehorende foto's zijn van Roelof Feringa, Tolbert. In een later stadium verdient het aanbeveling de bijbehorende biografische aantekeningen te vermelden.

BETICA²³ VAN RASQUET WEDUWE VAN DEN [heer] WIGBOLT VAN EWSEM TOT EWSEM ENDE MIDDELSTUM ENDE GERTRUIT VAN WILICH VROUWE VAN WIGBOLT VAN EWSEM HEERE VAN NIENOORT ENDE DES LANDES VREDEWOLT OVERSTE

Beata van Rasquet weduwe van Wigbolt van Ewsem tot Ewsem ende Middelstum ende Geertruit van Wilich vrouwe van Wigbolt van Ewsem heere van Nienoord ende des landes Vredewold overste

Wigbolt II van Ewsum

Geertruid van Willich

Geertruid van Willich overleed vóór 1584.
Wigbolts zoon Caspar van Ewsum volgde hem op.

Wigbolt II van Ewsum liet onder meer het Leeksterdiep vanaf het Leekstermeer naar Zevenhuizen graven, dat in 1558 gereed kwam.

Als gevolg van de oorlogshandelingen ten tijde van de 80-jarige oorlog tegen de Spanjaarden - de borg was door de vijand geplunderd en grotendeels vernield en de turf in de vervening was in brand gestoken - was de schuldenlast bij de Van Ewsums enorm gestegen. De Nienoordse bezittingen waren een failliete boedel geworden.

1584 - 1606 Caspar van Ewsum, Heer van Nijenoorth en Vredewolt.
Zoon van Wigbolt II van Ewsum en Geertruid van Willich.

Hij trouwde op 25-07-1600 met Anna van der Does uit Noordwijk bij Leiden, geboren in 1572, dochter van Johan van der Does, Heer van Bergestein, Noortwijck en Cattendijcke en van Elisabeth van Zuylen van de Haer. Deze Johan verdedigde Leiden in 1574 heldhaftig tegen de Spanjaarden.

Hun huwelijkscontract is van 28-05-1600.

Kinderen :

Willem van Ewsum, waarschijnlijk in 1601 geboren.
Zie voor de overige kinderen onder 1607-1639.

Caspar van Ewsum, Here van Nijenoorth, Noortwijck en Vredewolt, commandant van de vesting Coevorden, colonel van 't regiment te voet der Stad Groningen en Ommelanden, werd in 1599 door de prins van Oranje aangesteld als Drost van het Landschap Drenthe. De borg Nienoord was Caspar van Ewsum in 1584 wel ten deel gevallen, doch de financiële toestand van de familie was, door opoffering van vader en zoon ten dienste van hun vaderland, zodanig verzwakt, dat zijn benarde omstandigheden hem noopten over te gaan

tot verkoop van Nienoord. Nienoord werd op 8 juli 1606 openbaar verkocht. Jonkheer Johan van Beverninck werd de nieuwe eigenaar van de failliete boedel.

1606 - 1607 Johan van Beverninck

Door oneerlijke handelingen van Johan van Beverninck's makelaar kon hij Nienoord niet overnemen. De Nienoordse goederen werden op 25 augustus 1607 opnieuw geveild en de vorige eigenaar, Caspar van Ewsum, kocht Nienoord terug.

1607 - 1639 Caspar van Ewsum, zie hierboven.
Getrouwd met Anna van der Does, zie hierboven.

Kinderen :

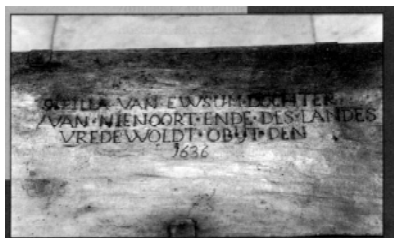
- Willem van Ewsum - volgt hieronder
- Johan van Ewsum - ongehuwd overleden op 25-08-1633
- Wigbolt van Ewsum - ongehuwd overleden
- Sybilla van Ewsum - overleden in 1636 (te Midwolde bijgezet).
- Anna Josina van Ewsum - ongehuwd overleden op 25-05-1636
- Geertruy van Ewsum - ongehuwd overleden

Anna van der Does overleed in 1626.

Bij de dood van Caspar van Ewsum op 23 mei 1639 ging de vererving naar zijn enige nog in leven zijnde kind Willem van Ewsum, in 1638 getrouwd met Margaretha Beata Freitagh thoe Goedens. ■

(Wordt vervolgd).

SIBILLA VAN EWSUM DOCHTER VAN NIEN-
OORT ENDE DES LANDES VREDEWOLDT
OBIJT DEN...1636

Sibilla van Ewsum dochter van Nienoord
ende des landes Vredewold obijt 1636

De tekst op het doodskistje van Sybilla van Ewsum.

CASPAR VAN EWSUM HEERE VAN NIEN-
OORT VREDEWOLDT ENDE NOORTWIJK
DROSSART VAN COEVERDEN ENDE DES
LANTSCHAP DRENTHE COLONEL OBIJT
1639 OP HEMELVAERTSDAGH

Casper van Ewsum heere van Nienoord
Vredewold ende Noorwijk drossaart van
Couerden ende des Landschap Drenthe
collonel obijt 1639 op Hemelvaets dag

Het wandbord, aanwezig in de kerk van Midwolde (zie hierboven rechts), en het doodskistje van Caspar van Ewsum.

De historie van Nienoord

Nienoord en haar bewoners – deel 3

Henk Doedens

1639 - 1643 Willem van Ewsum, Heer van Nijenoort, Vredewolt en Noordwijk. Zoon van Caspar van Ewsum en Anna van der Does.

Hij trouwde in 1638 met Margaretha Beata Freitagh thoe Goedens, geboren te Löringhoff op 19 juni 1621, dochter van Haro Freitagh thoe Goedens, hoveling te Gødens en Uterstewehr en van Elisabeth von Haren auf Osten. Hun huwelijkscontract was van 13-03-1638.

Zij kregen één dochter:
Anna van Ewsum, geboren in 1640.

Willem van Ewsum overleed op 7 mei 1643 en werd in de kerk te Midwolde bijgezet. Met zijn overlijden kwam een einde aan de mannelijke tak van de Van Ewsums op Nienoord. Zijn dochter Anna van Ewsum werd de erfdochter van Nienoord.

WILLEM VAN EWSUM HEERE VAN NIEN-OORT ENDE DES LANDES VREDEWOLT
OBijt DEN 7 IUNIj 1643

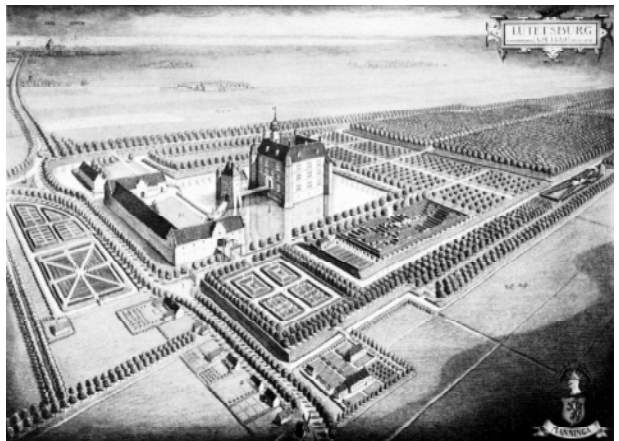
Willem van Ewsum heer van Nienoord
ende des landes Vredewold obijt den 7
junij 1645

De kist met de tekst voor Willem van Ewsum.

Margaretha Beata Freitagh hertrouwde op Nienoord op 27-05-1645 met Rudolf Wilhelm, des H.R.Rijksvrijheer von Innhausen und Kniphausen, Heer van Lützburg, geboren te Lützburg in 1620 - Ost Friesland, Dld (ook voorkomende als Lutetsburg), zoon van Enno Wilhelm des H.R.Rijksvrijheer von Inn- und Kniphausen en Anna Maria von Amelunxen.

Rudolph Wilhelm von Inn- und Kniphausen en ook de eventuele kinderen uit zijn huwelijk met Margaretha Beata Freitagh konden geen aanspraak maken op de Nienoordse goederen, daar er al een dochter, Anna van Ewsum, uit het eerste huwelijk was.

*Het slot Lutetsburg in 1580
(uit 'Mauern im Strom der Zeit' door
Alvensleben en Koeningswald,
Frankfurt / M - Berlin, 1969).*

Uit het huwelijk van Rudolph Wilhelm en Margaretha Beata Freitagh werden nog drie kinderen geboren.

Een van hen was:

Haro Caspar des H.R.Rijksvrijheer von Inn- und Kniphausen, Heer van Lützburg en Nienoord. Geboren in 1646. Kapitein te paard en te voet.

Hij trouwde op 25-10- 1665 te Ulrum op Asingaborg met Petronella Anna van Lewe, Vrouwe van Ulrum, geboren in 1648. Zij was een dochter van Abel Coenders, Heer van Ulrum, Vliedorp, Niekerk en Vierhuizen en Elisabeth Hooftman genaamd Eyckelenbergh.

Haro Caspar von Inn- und Kniphausen overleed in februari 1694.

Petronella Anna van Lewe overleed te 's Gravenhage op 04-09-1686.

Een van Haro Caspars kinderen was :

Hendrik Ferdinand des H.R.Rijksvrijheer von Inn- und Kniphausen, Heer van Ulrum, Vliedorp, Niekerk en Vierhuizen. Geboren in 1666.

Hij trouwde op 05-01-1693 met Aurelia Jarges, geboren te Groningen, 06-06-1665, dochter van Schelto Jarges en Johanna Alberda. Hendrik Ferdinand zou de tak 'Asinga' in Ulrum vormen. Hendrik Ferdinand von Inn- und Kniphausen overleed in 1716. Aurelia Jarges overleed vóór 1714.

Hendrik Ferdinand en Aurelia's kinderen waren :

- Schelto Jan von Inn- und Kniphausen
- Haro Caspar von Inn- und Kniphausen
- Willem von Inn- und Kniphausen
- Johanna Habina von Inn- und Kniphausen

Omdat Rudolph Wilhelm geen aanspraken kon maken op de Nienoordse goederen, probeerde hij zijn jongere broer Carel Hieronymus aan de rijke Anna van Ewsum te koppelen. En zoals zal blijken, met succes.

Margaretha Beata Freitagh overleed op Nienoord op 12-04-1665 en Rudolph Wilhelm von Inn- und Kniphausen op 30-11-1666 te Lutetsburg. Hij werd begraven te Norden.

MARGARETHA BEATA FRIJDAGH VAN
GOEDENS FRIJVROUWE VAN IN EN
KNIPHUISEN VROUWE [van] LVTSBORGH
NIENOORT ENDE VREDEWOLDT OBIJT DEN
12 APRIL 1665

Margareta van Frijtach van Goedens
vrijvrouw van In- en Kniphuisen vrouw
van Lutsburgh, Nienoord en Vredewold
objit den 12 april 1665²⁴

De kist met de tekst voor Margaretha Beata Freitagh.

1643 - 1657 Anna van Ewsum

Geboren in 1640. Dochter van Willem van Ewsum en Margaretha Beata Freitagh, zie hierboven. Erfdochter van Nienoord.

Zij trouwde op 2 juni 1657 met Carel Hieronymus, Rijksvrijheer von Inn- und Kniphausen,

In 1669 maakte Rombout Verhulst een beeld van de overleden Carel Hieronymus von Inn- und Knipphausen, aanwezig in de kerk van Midwolde. Anna, toen nog in leven, werd eveneens in marmer vastgelegd. (foto M. Ipema, 1997).

geboren 28-10-1632, zoon van Enno Wilhelm des H.R.Rijksvrijheer von Inn- und Knipphausen en Anna Maria von Amelunxen. Hij was een 12 jaar jongere broer van haar stiefvader Rudolf Wilhelm von Inn- und Knipphausen, zie hierboven.

1657 - 1664 Carel Hieronymus von Inn- und Knipphausen, zie hierboven. In 1657 getrouwd met Anna van Ewsum, zie hierboven. Hij was lid van de Staten van Groningen en Ommelanden.

Op 20 maart 1660 werd onder het bestuur van Carel Hieronymus en Anna van Ewsum een 'nije kercke en toeren' op de Leek aanbesteed. Het werd de privékerk van Nienoord, gelegen aan het Leekster Hoofd-diep (de tegenwoordige Ned. Hervormde kerk). De kerk is nog altijd aanwezig, zo ook het windvaantje met het wapen van de familie Von Inn- und Knipphausen in het torentje.

Het wandbord van Carel Hieronymus in de kerk van Midwolde.

Carel Hieronymus von Inn- und Kniphausen overleed op 31-07-1664. Hij werd op 6 oktober 1664 in de kerk te Midwolde begraven. Zijn huwelijk bleef kinderloos.

Met gelden uit de verkoop van turf en hout liet Anna van Ewsum door de beeldhouwer Rombout Verhulst in de kerk te Midwolde een witmarmeren graftombe maken en plaatsen, voorstellende haar eerste overleden man Carel Hieronymus von Inn- und Kniphausen. Zijzelf liet zich, neerkijkend op haar overleden man, als levende vrouw erbij afbeelden. De graftombe was in 1669 voltooid.

1664 - 1665 Anna van Ewsum

Weduwe van Carel Hieronymus von Inn- und Kniphausen.

Anna van Ewsum hertrouwde op 04-05-1666, 1 ½ jaar na het overlijden van haar man Carel Hieronymus von Inn- und Kniphausen, met Georg Wilhelm von Inn- und Kniphausen. Hij was een neef van haar 1e man.

Hun huwelijkscontract is van 4/14 oktober 1665. Huwelijkscontracten werden in die tijd eerst opgemaakt en maanden daarna volgde dan het huwelijk. Georg Wilhelm was niet vermogend. Hij verwachtte wel veel erfenissen, maar kreeg deze uiteindelijk niet.

1665 - 1709 Georg Wilhelm von Inn- und Kniphausen, zie hierboven.

Geboren te Bremen in 1635 als zoon van Philips Wilhelm Vrijheer von Inn- und Kniphausen, baron van Elteren en Vogelsangh en Anna Elisabeth van Wurben und Freudenthal. Op 4 mei 1666 getrouwd met Anna van Ewsum, zie hierboven.

Bij Keizelijk Decreet d.d. Weenen, 09-03-1694, werd Georg Wilhelm verheven tot Graaf des Heilige Romeinse Rijk.

Uit hun huwelijk werden drie kinderen geboren waarvan de twee oudsten bij de geboorte overleden.

In leven bleef:

Carel Ferdinand von Inn- und Kniphausen, geboren op Nienoord, 22-02-1669.

Hij trouwde op 25-11-1689 met Francoise de Soete de Laecke de Villers uit Noordwijk, Zuid-Holland. De 3e proclamatie van hun huwelijk was in de kerk te Midwolde op 27-10-1689.

Georg Wilhelm von Inn- und Kniphausen
(collectie H. Feenstra).

In 1672 waren Georg Wilhelm en Anna van Ewsum begonnen met het opknappen van de borg. De Munsterse troepen hadden veel vernielingen aangericht. Met de opbrengst van de Nienoordse venen kon de borg worden vernieuwd en in 1689 was Nienoord mooier dan ooit en konden de gasten voor de bruiloft van hun zoon Carel Ferdinand worden ontvangen.

Georg Wilhelm, graaf von Inn- und Kniphausen, overleed op 5 september 1709. De titel 'graaf von Inn- und Kniphausen' ging over naar zijn zoon Carel Ferdinand.

Na het overlijden van Georg Wilhelm von Inn- und Kniphausen werd zijn beeltenis (staand) door beeldhouwer Bartholomäus Eggers in wit marmer uitgevoerd. Wanneer en in wiens opdracht het beeld werd vervaardigd is niet bekend. De literatuur geeft hierover ook geen duidelijkheid. Het beeld stond in het verleden 'ergens' in de borg 'Nienoord' en werd omstreeks 1820/1830 aan de linkerkzijde van de door Rombout Verhulst gemaakte graf tombe geplaatst.

1709 - 1714 Anna van Ewsum
Weduwe van Georg Wilhelm graaf von Inn- und Kniphausen, eerder van Carel Hieronymus von Inn- und Kniphausen. Anna van Ewsum overleed op 6 november 1714.

Anna van Ewsum was de laatste Van Ewsum op Nienoord. De stam van Wigbolt van Ewsum had vanaf ongeveer 1524 op 'Nienoord' gewoond en het oude stamhuis 'Nyen Oert' ging nu over naar de Von Innhausen und Kniphausen.

Anna's enige zoon Carel Ferdinand graaf von Inn- und Kniphausen, werd de nieuwe bewoner. ■

(Wordt vervolgd).

Het wandbord van Georg Wilhelm in de kerk van Midwolde.

Het wandbord van Anna van Ewsum in de kerk van Midwolde.

De historie van Nienoord

Nienoord en haar bewoners – deel 4

1714 - 1717

Carel Ferdinand des H.R.Rijksgraaf von Inn- und Kniphausen. Zoon van Georg Wilhelm graaf von Inn- und Kniphausen en Anna van Ewsum, zie hierboven. Heer van Nienoord.

Hij was op 25-11-1689 op Nienoord getrouwd met Francoise de Soete de Laecke de Villers uit Noordwijk.

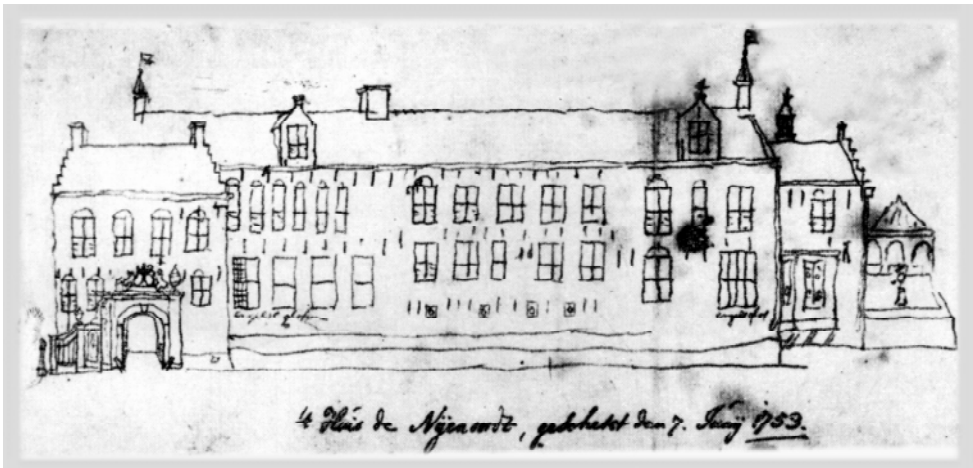
Het echtpaar kreeg zes dochters en een zoon, waarvan alleen drie dochters in leven bleven:

– Anna H.R.Rijksgravin von Inn- und Kniphausen, geboren te Groningen op 24-08-1690.

Zij trouwde op 15 juli 1705 te Midwolde op 14-jarige leeftijd met Anton II, graaf von Aldenburg. Het huwelijk werd op 03-01-1711 ontbonden. Anna kreeg 'de schuld' en keerde vernederd en veracht terug op de borg Nienoord. Zij werd later uit haar vaders testament geschrapt.

Anna overleed op 29-03-1718.

– Charlotte Maurice H.R.Rijksgravin von Inn- und Kniphausen, geboren op 30-11-1697. Zij trouwde op 07-08-1715, als zij bijna 18 jaar oud is, met haar verre neef Schelto Jan von Inn- und Kniphausen uit Ulrum, geboren te Ulrum op 21-11-1694. Hij is een broer van Haro Caspar, die later trouwde met Charlottes zuster Josina Geertruid, zie hieronder.

Na de verbouwing eind 17de eeuw moet Nienoord er zo ongeveer uit hebben gezien. Dit is een schets, die Theodoris Beckeringh in 1753 heeft gemaakt voor zijn zogenaamde provinciekaart uit 1781.

Uit dit huwelijk werd op 28-04-1717 een zoon geboren :
Johan Carel Ferdinand von Inn- und Kniphausen.

Zijn vader, Schelto Jan, overleed reeds vóór zijn geboorte op 28-11- 1716 en zijn moeder Charlotte overleed op 5 mei 1717, een week na de geboorte van Johan Carel Ferdinand. Schelto Jan von Inn- und Kniphausen was een nazaat van Anna van Ewsums halfbroer Haro Caspar von Inn- und Kniphausen en een zoon van Hendrik Ferdinand, des H.R.Rijksvrijheer von Inn- und Kniphausen, Heer van Ulrum, Houw, Vliedorp en Niekerk en Aurelia Jarges, zie onder 1639 - 1643, t.n.v. Willem van Ewsum.

– Josina Geertruid von Inn- und Kniphausen, geboren 30-08-1699.

Josina was gebrekkig en als vrouw niet handelsbekwaam. Maar er kwam toch nog een huwelijkskandidaat opdagen. Hij was Haro Caspar von Inn- und Kniphausen uit Ulrum, geboren op 12-06-1698, een broer van Schelto Jan, getrouwd geweest met Josina's zus-ter Charlotte, zie hierboven. Door haar te trouwen, hij trouwde dan wel net als zijn broer

Schelto Jan binnen de eigen familie, zou hij misschien nog kans op de Nienoordse goe-deren hebben. Geld en bezittingen beteken-den macht. Op 24 juni 1728 trouwden Josina Geertruid en Haro Caspar in de kerk te Midwolde.

Op 17 mei 1729 overleed Josina Geertruid von Inn- und Kniphausen te Ulrum.

Het huwelijk bleef kinderloos.

Met haar dood werd er een streep door de rekening van Haro Caspar gehaald, want door haar had hij misschien Heer van Nien-oord kunnen worden. Daar was nu geen kans meer op en hij zocht naarstig naar een weg om nog wat uit de Nienoordse schatkist te krijgen, hetgeen niet lukte.

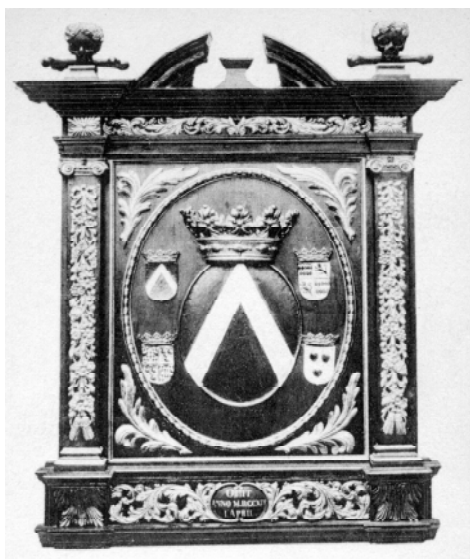
Het wandbord van Josina Geertruid in de kerk van Midwolde.

Haro Caspar von Inn- und Kniphausen hertrouwde op 27-04-1731 met Petronella Anna van Lewe uit Aduard, geboren te Groningen op 3 maart 1702. Zij was een dochter van Evert Joost van Lewe, Heer van Aduard en Christina Emerentia van Berum.

Uit dit huwelijk werden drie kinderen geboren :

- Evert Joost von Inn- und Kniphausen
- Haro Caspar von Inn- und Kniphausen
- Ferdinand Folef von Inn- und Kniphausen.

Francoise de Soete de Laecke de Villers overleed op 4 april 1714.

Het wandbord in de kerk van Midwolde van Françoise.

Op 20 oktober 1717 maakte Carel Ferdinand graaf von Inn- und Kniphausen zijn testament waarin hij bepaalde, dat :

- zijn dochter Anna werd onterfd omdat zij 'een ongebonden, ongehorsaem, quad en ergerlijk leven leidde'
- zijn dochter Josina Geertruid de goederen in Ost-Friesland en Drenthe erfde en
- zijn kleinzoon Johan Carel Ferdinand, zoon van zijn dochter Charlotte Maurice, de erfgenaam werd van de Nienoordse goederen. Hij was al Heer van Ulrum maar zou dus ook Heer van Nienoord worden.

Carel Ferdinand graaf von Inn- und Kniphausen overleed als 2e en laatste graaf van

de Nederlandse tak van de familie Von Inn- und Kniphausen op 28 december 1717, ongeveer 50 jaar oud.

De Nienoordse goederen gingen over naar zijn 8 maanden oude kleinzoon Johan Carel Ferdinand von Inn- und Kniphausen, Heer van Ulrum.

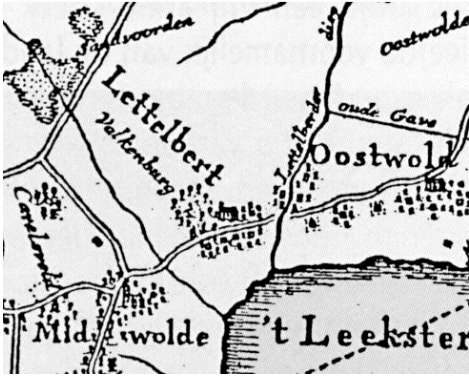
1717 - 1737

Johan Carel Ferdinand von Inn- und Kniphausen. Geboren te Ulrum op 28-04-1717. Heer van Ulrum en Nienoord. Zoon van Schelto Jan von Inn- und Kniphausen uit Ulrum en Charlotte Maurice von Inn- und Kniphausen en een kleinzoon van Carel Ferdinand graaf von Inn- und Kniphausen en Françoise de Soete de Laecke de Villers, zie hierboven.

Johan Carel Ferdinand werd, nog geen jaar oud en reeds wees, Heer van Ulrum en Nienoord. Hij werd op de borg Asinga in Ulrum opgevoed en Nienoord kreeg 'beheerders'. Nienoord werd nog maar sporadisch bewoond. Alleen Johan Carel Ferdinands tante Josina Geertruid verbleef soms nog op Nienoord. Zij trouwde in 1728 met haar

Het wandbord in de kerk van Midwolde van Carel Ferdinand.

Een fragment van de kaart van Beckeringh uit 1781 met daarop de vermelding van huis en naam 'Valkenburg', onder Lettebert aan de weg tussen Midwolde en Oostwolde.

verre neef Haro Caspar von Inn- und Kniphausen, zie onder 1714 - 1717, t.n.v. Carel Ferdinand graaf von Inn- und Kniphausen.

De 'beheerders' van Nienoord kregen de macht in handen. Een van hen, Haro Caspar von Inn- und Kniphausen uit Ulrum, zie hierboven, kocht in 1730 'De Valkenhof' in Lettebert (thans Hoofdstraat 143). Achter de huidige boerderij stond vroeger de burcht Valkenhof) om wat beter zicht op de Nienoordse goederen van zijn neefje te hebben en tevens om een hand in diens geldbuidel te kunnen steken. In 1733, toen Johan Carel Ferdinand 16 jaar was en in het buitenland verbleef, verkocht zijn familie heel wat van zijn gouden en zilveren voorwerpen en staken de opbrengst in eigen zak.

Johan Carel Ferdinand overleed op 10 februari 1737 in ongehuwde staat als gevolg van een incident met dodelijke afloop. Hij werd vermoedelijk op 22-02-1737 te Groningen begraven. Met de dood van Johan Carel Ferdinand von Inn- und Kniphausen stierf deze tak van de familie Von Inn- und Kniphausen uit.

De erfgenamen van Johan Carel Ferdinand waren de klein- en achterkleinkinderen uit het 2^e huwelijk van Rudolf von Inn- und Kniphausen met Margaretha Beata Freitagh, zie onder 1639 - 1643, t.n.v. Willem van Ewsum.

Er waren velen die aanspraak maakten op zijn erfenis. Voor de borg Nienoord was weinig belangstelling, maar het geld was welkom. Het merendeel van de erfgenamen kwam uit Ulrum. Zij waren nazaten van Haro Caspar von Inn- und Kniphausen, die in 1730 'De Valkenhof' in Lettebert kocht, zie hierboven. Maar ook de Oostfriese familie meldde zich.

Het wandbord van Johan Carel Ferdinand in de kerk van Midwolde.

Op 15 februari 1738 werd de verdeling bekend gemaakt.

- Haro Caspar von Inn- und Kniphausen, zoon van Hendrik Ferdinand, Rijksvrijheer von Inn- und Kniphausen, Heer van Ulrum, Houw, Vliedorp en Niekerk, zie onder 1639 - 1643, t.n.v. Willem van Ewsum, erfde 'Asinga' en werd Heer van Ulrum

- zijn jongere broer Willem von Inn- und Kniphausen werd Heer van Nienoord en samen met

- zijn zuster Johanna Habina von Inn- und Kniphausen verdeelde hij de Nienoordse goederen, waaronder 'Huize Vredewold', dat Habina toekwam.

1738 - 1768

Willem von Inn- und Kniphausen. Heer van Nienoord.

Geboren in 1701.

Willem von Inn- und Kniphausen was een nazaat van Haro Caspar von Inn- und Kniphausen, de halfbroer van Anna van Ewsum en een zoon van Hendrik Ferdinand, Rijksvrijheer von Inn- und Kniphausen, Heer van Ulrum, Houw, Vliedorp en Niekerk en Aurelia Jarges, zie onder 1639 - 1643, t.n.v. Willem van Ewsum.

Willem von Inn- und Kniphausen was ongehuwd, militair van beroep en woonachtig te Groningen.

Hij trouwde op 28-10-1750 op 50-jarige leeftijd met Jkvr. Susanna Johanna Alberda, dochter van Fr. Willem Alberda van Dijksterhuis en Clara Alberda van Enum.

Met zijn vrouw ging hij op Nienoord wonen. Het huwelijk bleef kinderloos.

Op 17 maart 1768 overleed Willem von Inn- und Kniphausen. Hij werd 67 jaar, 11 maanden en 17 dagen oud.

N.B.

Zijn rouwbord was het laatste rouwbord dat in de kerk te Midwolde werd opgehangen. Een rouwbord werd meestal in de rouwstoet van de overledene megedragen en na de begrafenis aan de muur in de kerk opgehangen. Op een rouwbord stonden veelal de wapenschilden en de levensdata van de overledene.

Het wandbord van Willem in de kerk van Midwolde.

Bij binnenkomst van de Midwolder kerk hangen aan de linker wand achtereenvolgens de borden van :

- Anna van Ewsum (1714)
- Anna's vader Willem van Ewsum (1643)
- Anna's tweede man Georg Wilhelm von Inn- und Kniphausen (1709)
- Anna's eerste man Carel Hieronymus von Inn- und Kniphausen (1664) en van
- Anna's kleindochter Josina Geertruid von Inn- und Kniphausen (1729).

Aan de rechterzijde hangen achtereenvolgens de borden van:

- Anna's schoondochter Françoise de Soete de Laecke (1714)
- Anna's grootvader Caspar van Ewsum (1639)
- Anna's zoon Carel Ferdinand von Inn- und Kniphausen (1717)
- Anna's achterkleinzoon Johan Carel Ferdinand von Inn- und Kniphausen (1737) en van
- de kleinzoon van Anna's halfbroer Haro Caspar von Inn- und Kniphausen, Willem von Inn- und Kniphausen, zie hierboven (1768).

Na het overlijden van Willem von Inn- und Kniphausen waren er weer geen rechtstreekse afstammelingen en weer ging Nienoord naar een bewoner van de 'Asinga' borg in Ulrum. Een neef van Willem von Inn- und Kniphausen, Ferdinand Folef von Inn- und Kniphausen, werd de volgende erfgenaam.

Hij was een zoon van Haro Caspar von Inn- und Kniphausen en Petronella Anna van Lewe, die eerder getrouwd was geweest met Josina Geertruid, Rijksgravin von Inn- und Kniphausen, zie onder 1714 -1717.

Haro Caspars wensdroom was ooit Heer van Nienoord te worden, hetgeen hem niet gelukte. Met deze vererving zou hij echter ook tevreden zijn geweest. ■

Wordt vervolgd.

Een deel van het interieur van de kerk te Midwolde met aan de wand rechts van de ingang enkele wandborden

De historie van Nienoord

Nienoord en haar bewoners – deel 5

Henk
Doedens

1768 – 1795

Ferdinand Folef von Inn- und Kniphausen. Geboren te Groningen, 07-06-1734. Heer van Ulrum en Nienoord. Zoon van Haro Caspar von Inn- und Kniphausen en Petronella Anna van Lewe van Aduard.

Ferdinand Folef von Inn- und Kniphausen had geen belangstelling voor Nienoord en kwam er niet wonen. Hij woonde in Ulrum op de borg 'Asinga', dat hij in 1760 had geërfd en bleef daar wonen.

Ferdinand Folef von Inn- und Kniphausen was op 08-01-1761 getrouwd met Clara de Hertoghe van Feringa, geboren te Lutjegast, 27-03-1745, dochter van Daniël Onno de Hertoghe en Johanna Susanna Alberda. Clara de Hertoghe van Feringa overleed te Groningen op 03-03-1766.

Ferdinand Folef hertrouwde te Tienhoven op 02-09-1768 met Anna Maria Graafland, geboren te Amsterdam, 08-04-1743, dochter van Mr. Jan Graafland, Heer van Schotervlieland en burgemeester te Amsterdam en Catharina van Aferen.

In 1796 werd het Graaflandsdiep gegraven, genoemd naar Anna Maria Graafland. Deze foto van dit kanaal is van februari 2002.

Zij woonden de meeste tijd op 'Asinga' in Ulrum of in Groningen en maar weinig op Nienoord.

Zij kregen 7 kinderen, waarvan er vier in leven bleven :

- Jan Carel Ferdinand von Inn- und Kniphausen, geboren te Ulrum, 29-04-1772 - overleden te Groningen, 16-01-1842. Heer van Ulrum en Hornhuisen. Hij trouwde op 30-11-1794 te Hoogkerk met Magdalena Dorothea van Lewe van Aduard, geboren te Groningen, 02-05-1773, dochter van Evert Joost van Lewe, Heer van Aduard en Henriëtta Paulina van Holsten. Zij woonden op de borg Asinga te Ulrum.
- Haro Caspar von Inn- und Kniphausen, geboren te Ulrum, 14-04-1778 - volgt hieronder.
- Catharina Clara von Inn- und Kniphausen, geboren te Ulrum, 04-06-1779 - overleden te Groningen, 19-10-1844.
- Anna Habina Jacoba von Inn- und Kniphausen, geboren op Nienoord, 15-03-1783 - overleden te Groningen, 27-09-1812.

Ferdinand Folef von Inn- und Kniphausen overleed te Groningen op 12-05-1795. Hij overleed gelijktijdig met de oprichting van de Bataafse Republiek en de Franse revolutieleuzen sloegen over naar ons land. De omwenteling maakte een eind aan alle privileges en rechten. Anna Maria Graafland protesteerde en ging in Groningen wonen. Aldaar overleed zij op 23-01-1803.

Haro Caspar von Inn- und Kniphausen, haar jongste zoon, werd Heer van Nienoord.

1795 – 1842

Haro Caspar von Inn- und Kniphausen, Heer van Nienoord en Vredewold, geboren te Ulrum op 14-04-1778, zoon van Ferdinand Folef von Inn- und Kniphausen en Anna Maria Graafland, zie hierboven. Hij trouwde te Ulrum op 11-06-1802 met vrouwe Susanna Elisabeth Alberda van Bijma en Bloemersma, ook wel Alberda van Bloemersma genoemd, geboren te Groningen, 05-11-1769.

Zij kregen vijf kinderen:

- Ferdinand Folef von Innhausen und Kniphausen, geboren op Nienoord, 05-05-1803 - overleden op Nienoord, 28-08-1803.
- Ferdinand Folef von Innhausen und Kniphausen, geboren op Nienoord, 04-05-1804 - volgt hieronder.
- Wendelina Cornera von Innhausen und Kniphausen, geboren op Nienoord, 09-11-1805 - volgt hieronder.
- Scato Ludolph von Innhausen und Kniphausen, geboren op Nienoord, 07-05-1807 - overleden op Nienoord, 03-11-1836. Hij werd 'de kreupele jonker' genoemd en hij verdrong in een beerput achter één van de bijgebouwen.
- Anna Maria von Innhausen und Kniphausen, geboren op Nienoord, 25-01-1814 - overleden op Nienoord, 15-02-1814.

Bij Besluit van 28-08-1814 werd Haro Caspar, H.R.Rijksvrijheer von Inn- und Kniphausen, benoemd in de ridderschap van Groningen en bij KB. van 13-10-1819, nr. 79, werd voor hem en zijn wettige nakomelingen de van ouds competerende titel van 'baron' erkend.

Susanna Elisabeth Alberda van Bloemersma overleed op Nienoord op 30-12-1836 en Haro Caspar baron von Innhausen und Kniphausen aldaar op 03-01-1842.

In de periode dat Haro Caspar heer van Nienoord was kwamen er twee belangrijke waterstaatkundige werken tot stand. Het Molenkanaal met bijbehorende windwatermolens werd in 1806 gerealiseerd en de Jonkersvaart in de periode 1815-1820. Deze foto uit 1996 is genomen vanaf de verkeersbrug over dit kanaal in het dorp Jonkersvaart.

Haro Caspars dochter Wendelina Cornera, zie hiervoor, trouwde in 1830 met Ulrich Willem Frederik van Panhuys, de zoon van Abraham van Panhuys, die in 1801 vanuit Limburg naar Groningen kwam, zie aan het begin van dit verhaal.

Ulrich Willem Frederik van Panhuys, geboren te Groningen, 05-02-1806, zoon van Abraham van Panhuys en Berendina Ernestina Harmanna Polman Gruys, hierna Ulrich genoemd en Wendelina Cornera von Inn- und Kniphausen, zie hierboven en hierna Wendelina genoemd, trouwden op 22 mei 1830 te Leek.

Je kunt je afvragen of Ulrichs afkomst, hij was tenslotte niet adellijk geboren, wel zo welkom was binnen de familie Von Inn- und Kniphausen. Het geslacht Von Inn- und Kniphausen was van oorsprong een oudadellijke familie met vertakkingen in diverse Duitse vorstenhuizen.

Uit een huwelijkscontract, opgemaakt op 17 mei 1830 door notaris mr. L.J. Wichers te Leek, blijkt, dat Ulrich en Wendelina niet in gemeenschap van goederen mochten trouwen, zodat de familie Van Panhuys bij vroegtijdig overlijden van Ulrich geen erfrechtelijke aanspraken kon doen gelden op de bezittingen van zijn vrouw Wendelina. Bij overlijden van Wendelina zou Ulrich wel het recht van vruchtgebruik op haar bezittingen hebben. En hiermede was Ulrichs positie binnen de familie Von Inn- und Kniphausen bepaald.

Het echtpaar kwam op Nienoord bij Wendelina's ouders inwonen. Het innestelen binnen de familie leidde evenwel tot grote conflicten met Ulrichs ongetrouwde zwager Ferdinand Folef von Inn- und Kniphausen, hierna Folef genoemd. Folef had als luitenant bij de Groningse Schutterij deelgenomen aan de strijd tegen de Belgische opstand en keerde in 1836 terug naar

de borg Nienoord. De conflicten liepen zo hoog op dat Folef de borg verliet en in Helpman ging wonen. Ulrich was op Nienoord niet bijzonder welkom.

Uit het huwelijk van Ulrich en Wendelina werden de volgende kinderen geboren :

- Bernardina Ernestina Hermanna van Panhuys, geboren op Nienoord, 14-04-1832 - overleden te 's Gravenhage, 02-12-1910. Zij trouwde te Groningen op 28-05-1856 met Mr. Suffridus Ypey, geboren Leeuwarden, 27-02-1831, secretaris van Leeuwarderadeel, overleden te Leeuwarden, 27-09-1865, zoon van Mr. Leonardus Ypey en Elisabeth Maria Salverda.
- Susanna Elisabeth van Panhuys, geboren op Nienoord, 10-02-1834 - overleden op Nienoord, 10-02-1834.
- Haro Caspar van Panhuys, geboren te Groningen, 23-01-1835 - overleden te Lochem, 18-10-1905. Ontvanger der belastingen te Haarlem.

Hij trouwde te Voerendaal (L) op 16-07-1870 met Jkvr. Sophie Regine Octavie Marie van Panhuys, geboren te Voerendaal, 01-05-1851, overleden te 's-Gravenhage, 06-11-1906, dochter van Jhr. Eugène Francois Auguste van Panhuys, Heer van Haeren en Maria Josephina Eugenia Volkhemer en een zuster van de echtgenote van Ferdinand Scato van Panhuys, zie hieronder.

Kinderen:

- Ulrich Willem Frederik Auguste, geboren te Baarlo, 01-06-1871
 - Henri, geboren te Baarlo, 08-07-1872
 - Wendelina Cornera Susanna Elisabeth, geboren te Blokzijl, 03-10-1874
 - Johan Aemelius Abraham, geboren te Blokzijl, 26-08-1877
 - Marie Louise Wenny Augustine, geboren te Heerenveen, 29-09-1879
 - Jan Ernst, geboren te Heerenveen, 07-06-1881
 - Willem Frans, geboren te Heerenveen, 11-08-1886
 - Johan Aemelius Abraham van Panhuys, geboren op Nienoord, 17-10-1836. (volgt hieronder).
- Ferdinand Scato van Panhuys, geboren op Nienoord, 16-08-1838 - overleden te Zwolle, 29-10-1875. Adjunct-Controleur der belastingen te Zwolle. Hij trouwde te Voerendaal op 25-06-1867 met Jkvr. Marie Cornelia Sophie van Panhuys, geboren te Maastricht, 01-04-1847, overleden te Charlottenburg, 19-01-1904, dochter van Jhr. Eugène Francois Auguste van Panhuys, Heer van Haeren en Maria Josephina Eugenia Volkhemer en een zuster van de echtgenote van Haro Caspar van Panhuys, zie hierboven.

Kinderen :

- Wendelina Cornera, geboren te Leeuwarden, 16-11-1870
- Johan Ernst Albert van Panhuys, geboren op Nienoord, 28-05-1840 - overleden te Wiesbaden, 16-10-1894. Hij was notaris te Middelstum 1871-1877 en te Groningen 1877-1887. Hij trouwde te Amsterdam op 26-09-1872 met Marie Elisabeth Adriana Mees, geboren te Amsterdam, 26-09-1850, overleden te Utrecht, 11-01-1905, dochter van Mr. Willem Cornelis Mees en Jacoba Claudina van den Ham.

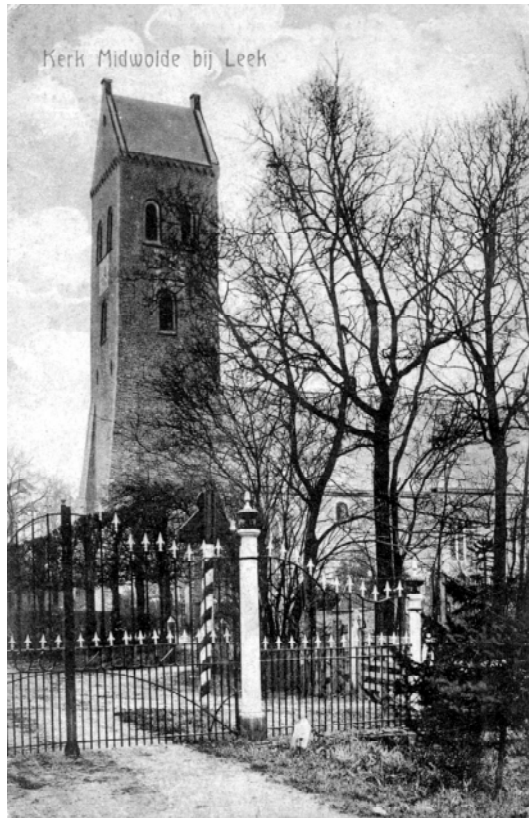
Ulrichs schoonvader Haro Caspar von Inn- und Kniphausen overleed te Leek op 3 januari 1842. Hij werd bijgezet in de grafkelder van de Midwolder kerk. Zijn bijzetting was de laatste bijzetting in de kerk. In 1836 waren zijn zoon, Scato Lodolph en zijn vrouw nog in de kelder bijgezet. Na Haro Caspars overlijden moesten zijn omvangrijke bezittingen worden verdeeld over zijn nog twee in leven zijnde kinderen: Folef en Ulrichs echtgenote Wendelina. Na veel

De kerk van Midwolde, gefotografeerd vanaf de oprijlaan naar Nienoord van achter een gesloten 'Nienoord-hek' omstreeks 1925.

conflicten kwam Nienoord met de omliggende gronden in het bezit van Folef en meteen daarop werd Ulrich door zijn zwager van Nienoord weggejaagd. Met zijn gezin betrok hij een woning in de Nieuwe Boteringestraat (Westzijde) te Groningen. Ulrichs wensdroom, het beheer over een omvangrijk landgoed plus de uitoefening van de bijbehorende heerlijke rechten, was nu ten einde. Nienoord opgeven zou hij echter niet. 'Nee, eens zal ik Nienoord bezitten en er terugkeren', zou hij zijn zwager hebben beloofd.

Te Groningen kregen Ulrich en Wendelina nog twee kinderen:

- Willem Frans van Panhuys, geboren te Groningen, 03-11-1844 - overleden te Groningen, 16-12-1904. Hij trouwde te Groningen op 13-09-1882 met Jkvr. Johanna Catharina Agnes Polman Gruys, geboren te Groningen, 23-12-1850, dochter van Jhr. Mr. Pompejus Polman Gruys, Heer van Garreweer en Jkvr. Josina Petronella van Lewe van Nijenstein. Johanna Catharina Agnes Polman Gruys overleed te Groningen op 20-11-1895. Willem Frans van Panhuys hertrouwde te Leek op 07-04-1898 met Jkvr. Ulrica Eleonora Polman Gruys, geboren te Groningen, 20-03-1854, overleden te Groningen, 26-01-1905. Zij was een zuster van zijn eerste vrouw.
Kinderen 1e huwelijk:
 - Pompejus van Panhuys Polman Gruys, geboren te Groningen, 11-03-1886.
- Francois van Panhuys, geboren te Groningen, 21-08-1846 - overleden te 's Gravenhage, 17-06-1897. Hij was advocaat-generaal bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage. Hij trouwde te Groningen op 01-09-1877 met Anna Hermanna Modderman, geboren te Groningen, 18-06-1848, overleden te Haarlem, 26-01-1922, dochter van Mr. Sebastiaan Mattheus Sigismund Modderman en Elisabeth Christina Maris van Hal.
Kinderen :
 - Ulrich Willem Frederik, geboren te Zwolle, 01-06-1878
 - Elisabeth Christina Maria, geboren te Zwolle, 30-08-1879
 - Sebastiaan Mattheus Sigismund, geboren te Zwolle, 19-07-1883

Wordt vervolgd.

De historie van Nienoord

Nienoord en haar bewoners – deel 6

Henk
Doedens

Vanaf de huwelijksdag vlotte het met de carrière van Ulrich van Panhuys niet erg en enige steun van zijn schoonfamilie, met name van zijn zwager Folef (von Inn- und Kniphausen), mocht hij niet verwachten. Hij was een paar jaar secretaris van de ridderschap in de provincie Groningen, een functie die weinig betekende en op 6 juli 1847 aanvaardde hij als vertegenwoordiger van de ridderschap een benoeming als gedeputeerde bij de Provinciale Staten. Na zijn periodieke aftreden in 1849 keerde hij niet meer in de politiek terug. Wat nu te doen?

Reeds lange tijd was bekend dat niet alleen de Terheijlsterkant, maar ook de andere kant van Nietap kalkarme klei bevatte.

Deze klei, vermengd met scherp zand, was zeer geschikt voor het bakken van stenen en pannen. Dat was voor Ulrich aanleiding voorbereidingen te treffen voor het oprichten van een steenfabriek.

Met gelden van zijn vrouw uit haar vaders erfenis kocht hij diverse stukken grond schuin tegenover Nienoord aan de overkant van het Leeksterdiep gelegen in het dorp Nietap. Toen hij eind 1853 voldoende grond had aangekocht vroeg hij bij de Gedeputeerde Staten van de provincie Drenthe toestemming om op de aangekochte grond een Pan- Plaatel- en Steenbakkerij te mogen oprichten. Op 1 maart 1854 kwam de gevraagde toestemming en werd met de bouw van de steenfabriek begonnen.

Er kwam een grote brandschuur, voorzien van een grote en een kleine steenoven, een bergplaats voor turf (de ovens werden gestookt met turf), ruime droogschuren, een stoep (plaats voor het aanleggen van schepen) aan het Leeksterdiep en een woning voor werklieden, die aan de fabriek werd gekoppeld. Voor de steenproductie waren er in de directe omgeving onvoldoende vakbekwame arbeidskrachten aanwezig en Ulrich liet, net als de steenfabrikanten in het Groninger land, deze komen uit Lippe te Duitsland.

In december 1843 werd Folef burgemeester-secretaris van Leek en Marum. Al betekende hij als burgemeester niet veel, toch was hij er een graag geziene gast. Hij was gul en goedlachs. Zijn levenswijze kostte echter handen vol geld en Ulrich moest met lede ogen aanzien hoe een mogelijk erfdeel voor zijn zeven kinderen er doorgedraaid werd. Folef kreeg de bijnaam 'de dolle jonker'. Om te verzekeren dat de nog resterende bezittingen aan Folefs vrouw en kinderen zouden gaan toebehoren probeerde Ulrich een huwelijk van zijn zwager in de weg te staan, want bij zijn eventueel overlijden zou Nienoord dan aan Folefs vrouw gaan toebehoren. Folef raakte door mislukte huwelijks pogingen en verlies van vrienden gaandeweg in totale eenzaamheid en hij legde op 23 mei 1845 zijn burgemeesterschap neer.

In 1850 vernielde Folef de familieportretten in de borg en een week later, op 23 januari 1850 brak er brand uit in de borg, waardoor 'De Nienoord nu een troosteloos geheel is geworden met een verkoold koetshuis en oranjerie' zoals in de provinciale Groninger Courant van 25 januari 1850 stond geschreven.

In een vlaag van verstandsverbijstering stak de laatste bewoner van het geslacht Von Inn- und Kniphhausen, de baron Ferdinand Folef, de borg in 1850 in brand.

Foto uit: boek 'Nienoord' van Reinder Hovinga.

Mogelijk is de pentekening, gemaakt door B.J. Hegen, niet geheel juist omdat vóór 1850 enkele zijgebouwen van de borg reeds waren gesloopt.

Na de brand verhuisde Folef naar Helpman. De borg werd niet hersteld. In Helpman kwam Folef onder toezicht van door Ulrich aangestelde huisbewaarders te wonen.

Na een paar jaar verhuisde Ferdinand Folef naar een woning in de Nieuwe Boteringestraat (oostzijde), huisnr. 235 en 'toevallig' schuin tegenover Ulrich's woning. Hier kon Ulrich zijn zwager 'in de gaten houden'. Nienoord mocht niet aan zijn neus voorbijgaan.

Als gevolg van Folefs voortdurende psychische problemen had Ulrich vanaf 1864 van zijn zwager gedaan gekregen dat hij als beheerder/administrateur van het landgoed Nienoord mocht optreden. Nu hij Nienoord beheerde wilde hij ook dolgraag, het was nog steeds zijn hartewens, op Nienoord wonen. Maar helaas, de borg was in 1850 door Folef in een vlaag van verstandsverbijstering in brand gestoken en het was nog steeds onbewoonbaar. Het alternatief voor Ulrich was om de dienstwoning bij zijn steenfabriek te Nietap te betrekken. Als hij daar woonde, was hij toch in de directe nabijheid van 'zijn' Nienoord. Hemelsbreed was de afstand slechts enkele honderden meters. Zo gezegd, zo gedaan en eind 1864 begon Ulrich met de verbouwing van de dienstwoning. Het werd van de fabriek losgekoppeld, wit geschilderd en voorzien van een met gevlochten ijzer versierde voor-

deur. Door deze deur kwam je in een brede gang, voorzien van fraaie bogen. Alle kamers hadden bedsteden en onder één van de kamers was een kelder en een reservoir van een regenput, bekleed met geglazuurde tegels. Ulrich gaf zijn nieuwe (buiten)huis, vanwege de acht lindebomen die hij aan beide zijden van het huis liet planten, de naam 'Lindenstein'. Het was een 'heerenbehuizing met schuur en fraai aangelegden tuin, waarin broeibakken, vele vruchtdragende boomen en heestergewassen, wandelboschje, opgaande boomen en hakhout', zoals later in een acte stond omschreven. Ulrich en ook zijn gezin verbleven regelmatig op Lindenstein, doch zij gebruikten het buitenhuis niet als vaste woning.

Een luchtfoto uit 1968 met rechts het Leekster Hoofddiep. De in 1855 gegraven wijk naar de steenfabriek is goed waar te nemen, evenals de toegangsweg vanaf de Meerweg, van links op de foto naar het midden. Hier zijn de restanten van de Lindenstein nog te zien.

De steenfabriek heeft vanaf oktober 1873 tot december 1878 stil gelegen. Dit blijkt uit het feit dat Ulrich in die periode jaarlijks teruggave van reeds betaalde belasting vroeg. De reden van het stilliggen van de steenbakkerij lag ondermeer in het wegblijven van de Lipper arbeidskrachten. Na het beëindigen van de Frans-Duitse oorlog in 1871 was er in Duitsland een enorme economische activiteit op gang gekomen, waardoor de lonen in Duitsland ook enorm stegen. De Lipkers konden nu in eigen land een behoorlijk inkomen verwerven en bleven weg. Anderzijds besteedde Ulrich ook maar weinig tijd aan de fabriek. Hij had het te druk met het verzinnen van listen om in bezit van Nienoord te komen.

Ulrichs vrouw Wendelina overleed te Groningen op 6 november 1878. Anderhalf jaar later, op 22 april 1880, werden Wendelina's bezittingen door haar kinderen en haar man Ulrich, als rechthebbende op de gemeenschap van winst en verlies bestaand hebbende tussen hem en wijlen zijn vrouw Wendelina, ingevolge acte van huwelijkse voorwaarden, geveild.

De steenbakkerij en de gronden er omheen werden door een steenfabrikant uit Vianen (provincie Utrecht), aangekocht. Tot aan de verkoop van de steenfabriek verbleef Ulrich veelal op zijn buitenverblijf te Nietap. Hierna verhuisde hij naar Groningen, alwaar hij op 15 februari 1882 overleed.

Zijn grote wens 'eens Nienoord te bezitten' was niet in vervulling gegaan.

Ulrichs zwager Ferdinand Folef von Inn- und Kniphausen overleed op 23 november 1884 in ongehuwde staat. Een advertentie in de Provinciale Groninger Courant luidde:

**Heden overleed zacht en kalm, in de
ouderdom van ruim 80 jaar, de
Hoogwelgeboren Heer Mr. Ferdinand
Folef, baron von Inn- und Kniphausen.
Groningen, 23 November 1884.
Volstrekt eenige kennisgeving.**

Met zijn dood stierf ook de Nederlandse tak van het geslacht Von Inn- und Kniphausen uit. Ferdinand Folef werd achter de kerk te Midwolde begraven. Zijn grafsteen draagt het opschrift 'Nienoord'.

Ulrichs zoon Johan Aemelius Abraham kocht op 12 januari 1886 uit de nalatenschap van Ferdinand Folef de tot ruïne geworden borg Nienoord. Helaas heeft Ulrich niet meer kunnen beleven dat zijn zoon in het bezit van Nienoord kwam. Dit zou hem zeker goed gedaan hebben.

Wordt vervolgd

De historie van Nienoord

Nienoord en haar bewoners – deel 7

Henk
Doedens

Abraham doet op 11 maart 1857 aan de Groningse Hogeschool kandidaats-examen in het burgerlijk- en handelsrecht en op 28-05-1859 doet hij doctoraalexamen.

Op 15 december 1859 trouwde hij te Bergum met Jkvr. Catharina Johanna van Sminia, op 14 maart 1834 als 3e kind te Bergum geboren uit het huwelijk van Jhr. Hobbe Baerdts van Sminia en Vrouwe Wiskjen Coehoorn van Scheltinga. Abraham kreeg de functie van advocaat bij het Provinciaal Gerechtshof van Friesland en woonde op de borg Jongema-State bij Rauwerd.

Uit het huwelijk van Abraham en Catharina Johanna van Sminia werden geboren:

Wendelina Cornera van Panhuys

geboren te Rauwerd op 15-03-1861 - overleden te Heemstede op 05-02-1929.

Zij trouwde te Groningen op 27-03-1884 met Jhr. Helenus Marinus Speelman, geboren te Bolsward, 27-07-1852, zoon van Jhr. Mr. Cornelis Jacob Speelman en Elisabeth Woltera Sandrina Enschede.

Hij was luitenant ter zee 1e klasse, burgemeester van Harlingen en lid van de gemeenteraad van Haarlem. Hij overleed te Bloemendaal op 16-05-1907.

Wendelina Cornera van Panhuys hertrouwde te Hilversum op 04-07-1911 met Jan Jacob Enschedé, geboren te Haarlem op 09-03-1852 en overleden te Heemstede op 20-02-1934. Hij was een zoon van Johannes Hendrik Enschedé en Anna Joanna Havelaar.

Wiskjen Hobbina van Panhuys

geboren te Bergum op 20-07-1863 - overleden te Groningen op 01-02-1909.
Ongehuwd.

In 1860 werd Abraham raadslid van Rauwerderhem en kort daarop wethouder. Op 23 maart 1864 werd hij burgemeester van Tietjerksteradeel en het gezin verhuisde naar Bergum, de hoofdplaats van de gemeente. Aldaar werden geboren:

Ernestine Suffrida van Panhuys

geboren te Bergum op 18-07-1866 - overleden te Wassenaar op 20-05-1940.
Ongehuwd.

Hobbe van Panhuys

geboren te Bergum op 19-11-1868 - volgt hieronder.

In maart 1866 werd Abraham tevens afgevaardigde bij de Provinciale Staten van Friesland. Hij bleef dit tot 1 september 1880 en op 11 september 1880 werd hij aangesteld tot burgemeester van de stad Groningen.

Het woonhuis van de familie Van Panhuys aan het Hereplein te Groningen omstreeks 1890.

Op 11 juli 1881 startte hij met de bouw van een villa voor hem en zijn gezin aan het Hereplein te Groningen. Nog voor de afbouw werd zijn vrouw ziek en zij overleed te Groningen op 3 april 1882, ruim 48 jaar oud. Op 27 november 1884 hertrouwde Abraham te Leeuwarden met Vrouwe Trijntje Looxma, geboren te Oenkerk op 18-08-1844. Zij was weduwe van de Heer Maarten Daniël de Blocq van Scheltinga.

In 1886 werd Abraham benoemd tot Commissaris des Konings in de provincie Groningen. (Zie hiervoor ook het volgende artikel over het provinciaal bestuur van Groningen in de negentiger jaren van de 19de eeuw. De auteur K. Nieland geeft hierin 1883 aan als het jaar waarin Abraham benoemd wordt tot Commissaris van de Koningin. GH.)

In de periode 1885-1886 liet Abraham op de oude fundamenten van de borg 'Nienoord' in dezelfde stijl als zijn huis aan het Hereplein te Groningen een nieuw 'Nienoord' bouwen.

In 1887 liet Abraham zijn 'Nienoord' aan de zuidkant vergroten met een serre en terras. Op 9 november 1892 nam hij afscheid als Commissaris der Koningin en ingaande 1 januari 1893 werd hij benoemd tot Commissaris der Koningin in de provincie Overijssel. Op 1 januari 1897 werd Abraham als Commissaris der Koningin op eigen verzoek eervol ontslag verleend en ingaande dezelfde datum werd hij benoemd tot Minister van Staat. Met zijn vrouw vestigde hij zich nu voorgoed op 'Nienoord', dat hij in 1891 met een torenvleugel had laten uitbreiden. Vanaf 1886 had hij hier voornamelijk alleen de zomermaanden doorgebracht.

Op de fundamenten van de oude borg 'Nienoord' werd in de periode 1885-1886 een nieuw 'Nienoord' gebouwd.

Abrahams zoon Hobbe trouwde te Leek op 05-08-1892 met Elske de Blocq van Scheltinga, geboren te Rosmalen op 13-10-1867, dochter van Frans Julius Johan de Blocq van Scheltinga en Jkvr. Anna Susanna Hermina Bowier. Zij was een nicht van Trijntje Looxma's eerste man.

Hobbe en Elske kregen zes kinderen van wie er vier jong overleden:

Doodgeboren dochter

geboren te Bennebroek , 09-05-1893

Johan Aemelius Abraham van Panhuys

geboren te Bennebroek, 06-07-1894 - volgt hieronder.

Herman van Panhuys

geboren te Baarn op 20-08-1895 - overleden te Baarn op 04-09-1895

Ernest van Panhuys

geboren te Leek op 11-02-1898 - overleden te Groningen op 25-10-1898

Ernest van Panhuys

geboren te Leek op 22-09-1899 - overleden te Groningen op 09-04-1901

Anna Susanna Hermina van Panhuys

geboren te Leek op 05-12-1901

Zij trouwde te Wassenaar op 02-10-1928 met Heinrich Wolfgang Herwarth von Bittenfeld, geboren te Berlijn, 07-08-1901, administrateur, zoon van Hans Wolfgang von Bittenfeld en Modesta Friederike Katharina Wagenführ-Tangerhütte.

Anna Susanna Hermina van Panhuys overleed te Haarlem op 06-07-1978.

Hobbe van Panhuys

Bij K.B. van 4 maart 1896 werd Hobbe van Panhuys benoemd tot burgemeester van Leek. Daarvoor was hij gemeentesecretaris-ontvanger te Bennebroek.

Hobbe woonde met zijn gezin te Leek in huize 'Klein Nienoord', thans in gebruik als gemeentehuis van Leek.

Ingaande 26 september 1901 was hij ook lid van de Provinciale Staten van Groningen en vanaf 1903 kamerheer in buitengewone dienst bij Koningin Wilhelmina. ■

Volgende keer de slotaflevering.

'Klein Nienoord' in 1903.

De foto hierboven van de zuidgevel ('Villa Klein Nienoord de Leek') is van 1908.

De historie van Nienoord

Nienoord en haar bewoners – deel 8 (slotaflevering)

Henk Doedens

Op 6 november 1907 vond er te Hoogkerk, ongeveer op de grens van de gemeenten Groningen en Hoogkerk, een zeer droevig ongeval plaats, dat in de gehele omgeving een ongekende emotie teweegbracht. Op die dag, 's avonds om ongeveer half elf, raakte de koets van de familie Van Panhuys, rijdende vanuit Groningen naar Leek, bij zeer dichte mist in het Hoendiep. Vier leden van de familie Van Panhuys kwamen hierbij om het leven.

Zij waren:

Jhr. Mr. Johan Aemelius Abraham van Panhuys, geboren te Midwolde, 71 jaar, Minister van Staat, zoon van Jhr. Ulrich Willem Frederik van Panhuys en Vrouwe Wendelina Cornera Baronesse von Innhausen und Kniphausen, weduwnaar van Vrouwe Catharina Johanna van Sminia;

zijn vrouw Vrouwe Trijntje Looxma, geboren te Oenkerk, 63 jaar, dochter van Theodorus Marius Theresius Looxma en Vrouwe Berendina Johanna Willinge, weduwe van Maarten Daniël de Blocq van Scheltinga;

hun zoon Jhr. Mr. Hobbe van Panhuys, geboren te Bergum, 38 jaar, burgemeester van de gemeente Leek en

diens vrouw Vrouwe Elske de Blocq van Scheltinga, geboren te Rosmalen, 40 jaar, dochter van Frans Julius Johan de Blocq van Scheltinga en Vrouwe Anna Susanna Hermina Bowier.

Ook verdronk de palfrenier van de koets Meindert van Wijk, geboren te Tolbert, 30 april 1877, huisknecht, zoon van Alle van Wijk en Rensktje Piek, tengevolge van dit ongeval. Alleen de koetsier van de koets, Wouter Meijer, overleefde de ramp.

*De rouwstoet gaat in 1907 langs de plaats des onheils (bij het X)
(Foto Project Erfgoededucatie Nationaal Rijtuigmuseum).*

Bram van Panhuys met zijn grootvader, omstreeks 1900 (Foto Project Erfgoededucatie Nationaal Rijtuigmuseum).

De familie Van Panhuys werd achter de kerk te Midwolde begraven en Meindert van Wijk te Tolbert. Vrouwe Trijntje Looxma, eerder weduwe van Maarten Daniël de Blocq van Scheltinga, is later herbegraven en bijgezet in de grafkelder van huize Pauwenburg te Bron-gorga bij Oranjewoud bij haar eerste man.

De twee kinderen van Hobbe van Panhuys, Johan Aemelius Abraham (toen 13 jaar - volgt hieronder) en zijn zusje Anna Susanna Hermina (toen 5 jaar), groeiden op bij hun ongehuwde tante Ernestina Suffrida van Panhuys, eerst te Groningen en later te Wassenaar.

Tot 1950 bleef Nienoord in het bezit van de erven van de familie Van Panhuys. In dat jaar werd Nienoord door de gemeente Leek aangekocht en gerenoveerd. Het kasteel was in de periode 1907-1950 erg in verval geraakt. Het werd in die periode diverse malen (gedeeltelijk) voor bewoning verhuurd, in de oorlogsjaren 1940-1945 was het door de Duitse bezetter in gebruik en nadien vonden vele dakloze families er onderdak. Momenteel bevindt zich in het pand een café - restaurant en een museum en sedert 1958 is op het landgoed het Nationaal Rijtuigmuseum gevestigd.

Hobbe van Panhuys en Elske de Blocq van Scheltinga's zoon :

Johan Aemelius Abraham van Panhuys, geboren te Bennebroek op 06-07-1894, was ondermeer secretaris aan het consulaat der Nederlanden te Mexico. Hij trouwde op 10-02-1921 te Vera Cruz (Mexico) met Johanna Maria van Muyen, geboren te Alphen aan de Rijn, 14-11-1894. Hun echtscheiding werd uitgesproken bij vonnis van de Rechtbank te Amsterdam op 19-09-1924.

Studenten hakken hout in 1942. Zie voor meer informatie hierover de kadertekst hieronder.

In Historisch Leek, 9de jaargang, nummer 3, april 1995, staat op blz. 3 t/m 8 een artikel over 'Onderwijs op Nienoord in de Tweede Wereldoorlog'. Uit dit verslag, geschreven en van foto's voorzien door een anoniem willen blijvende student uit die tijd, blijkt dat dit leegstaande herenhuis in ieder geval in 1942 werd gebruikt als onderkomen voor studenten en hun hoogleraar. Zij konden zich niet verenigen met de inmiddels Duitse invloeden op de Groninger universiteit. De laatste zin van dit verslag luidt als volgt: "Het is een tijd goed gegaan, maar toch kregen de Duitsers er lucht van en namen Nienoord in bezit." Dat moet dan eind 1942 of begin 1943 zijn geweest (GH).

Twee afbeeldingen van "Kasteel" Nienoord, de achterzijde uit 1964 (links) en de voorzijde met restaurant-gedeelte uit 1984 (rechts). Nog steeds is er verwarring over de benaming van het huidige huis Nienoord. Dit gebouw is opgetrokken op de plaats waar ooit de oude borg heeft gestaan. Van een kasteel is op basis van zowel uiterlijk als functie

Johan Aemelius Abraham hertrouwde (2e maal) te Londen op 27-01-1925 met Vera Craven, geboren te Brighton, 05-07-1901. Hun echtscheiding werd uitgesproken bij vonnis van de Rechtbank te Amsterdam op 03-12-1936.

Johan Aemelius Abraham hertrouwde (3e maal) te Riga op 19-12-1936 met Christian Beatrice Greenhill Gardyne, geboren te Londen, 13-05-1910.

Uit het 2e huwelijk werden geboren:

Jkvr. Vera Ernestine van Panhuys
geboren te Wassenaar, 11-08-1926 - overleden te Haarlem, 08-11-1975

Jkvr. Elske van Panhuys
geboren te Monte Carlo, 09-11-1929, astronome.
Zij trouwde op 10-09-1950 met Henry Joseph Smith, geboren op 10-01-1928,
zoon van Robert Paul Smith en Bertha Caroline Fonseca. Astronoom.
Zij wonen in de USA.

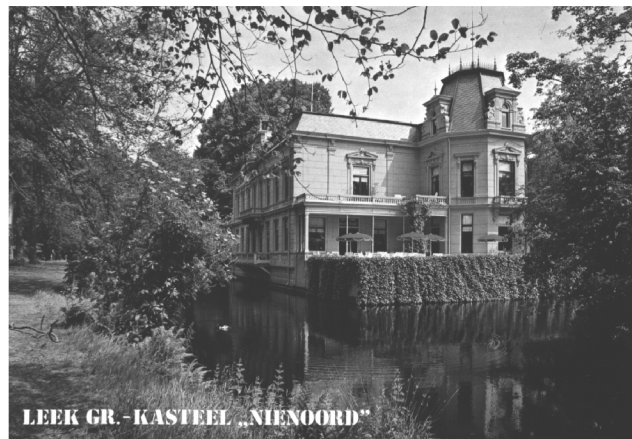
Johan Aemelius Abraham van Panhuys overleed op 13 juni 1960. Hij werd naast zijn in 1907 omgekomen ouders en grootouders op de begraafplaats achter de kerk te Midwolde begraven.

Jkvr. Elske van Panhuys, de dochter van Johan Aemelius Abraham van Panhuys, zie hierboven, was het, die op 19 juli j.l. met haar kinderen en kleinkinderen een bezoek bracht aan Leek en Midwolde. (Zie Historisch Leek, 17de jaargang nummer 1, december 2002, waarin op blz. 6 de eerste aflevering van deze serie is gestart.) ■

Bronnen :
Rijksarchief Groningen.

*nooit sprake geweest.
Nienoord werd gebouwd uit
economische overwegingen in
een tijd, begin 16de eeuw,
waarin de macht van de
kasteelheren al lang was
uitgespeeld.*

*De Groninger borgen, de Friese
stinsen en de Drentse havezaten
hebben niet of nauwelijks
militaire functies gekend en zijn
wat bouw betreft ook niet als
zodanig te herkennen (GH).*

De vererving van de bord "Nienoord"

